Iisaa (Iyyasuus)-Kutaa 1

Description

Mallattolee Gurguddoo Guyyaa Qiyaamaa-2

Guyyaan Qiyaamaa garmalee yommuu dhiyaatu mallatooleen gurguddoon mulâ€™achuu eegalu. Isaan keessa yeroo darbe Dajjaal ilaalle turre. Dajjaalitti aanee mallattoon guddaan Nabii Iisaan (nageenyi isarratti haa jiraatu) samii irraa buâ€™uudha. In sha Allah, mata duree kana jalatti seenaa Nabii Iisaa fi haadha isaa ni ilaalla. Kutaa itti aanu keessatti immoo dhimmoota biroo isaan wal-qabatanii fi buâ€™iinsa isaa ni ilaalla.

Seenaa Nabii Iisaa fi Haadha isaa

Alhamdulillahi Rabbil aalamiin. Rabbii Tokkicha taâ€™e hanqinna hunda irraa qulqullaaâ€™eef galanni haa galu. Iisaan (Iyyasuus) nabiyyi kabajamaa fi sadarkaa guddaa qabuudha. Rabbiin haala addaatiin akka dhalatu isa taasise. Haati isaa Mariyam amala gaarii fi toltu hojjachuun beekkamti. Mariyam mana amantiin beekkame keessatti tan dhalattee fi xiqqeenya irraa jalqabuun ibaada irratti tan guddatteedha. Kana jechuun iddoo eenyullee ishiitti hin seenetti Rabbiin gabbarti. Nabii Zakariyaan (aleyh salaam) nama ishii kunuunsu fi guddisuudha. Yommuu haala ishii ilaaluf ishiitti seenu firaafiree garagaraa ishii biratti arga. â€œKuni eessaa siif dhufaa?â€• jechuun gaafata. Ishiiniis, â€œKuni Rabbiin biraayyi. Rabbiin nama fedhe herreega (hisaaba) malee soora.â€• Jettin. (Ilaali Qurâ€™aana, suuratu Aali-Imraan 3:37)

Mariyam guddattee umri shamarrummaa erga geesse booda gammachisni ilma argachuu ni dhufeef. Malaykaan Jibriil (Gabraâ€™el) itti dhufuun ilma maqaan isaa â€œIisaaâ€• jedhamuun ishii gammachiise. Mariyamis osoo dhiirri na hin tuqin akkamitti ilma argadha jechuun gaafatte. Qurâ€™aanni akkana jechuun nutti hima:

قَالَتْ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ ۖ قَالَ كَذَٰلِكِ اللَّهُ يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ ۚ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

â€œ[**Mariyamis] â€œYaa Rabbii kiyya! Osoo namni tokkollee na hin tuqne akkamitti ilmi naaf argamaa?â€• jette. Innis ni jedhe,â€œAkka kanatti Rabbiin waan fedhe uuma. Inni yeroo waan tokko murteessu, â€œTaâ€™iâ€• qofa isaan jedha; wanti sunis yeroma san taâ€™a.â€•** Suuratu Aali-Imraan 3:47

Akka aadaatti ilmi dhiiraa fi dubartii irraa uumama. Mariyam wanta aadaa keessatti hin beekne yommuu itti himamu garmalee ajaaâ€™ibsifatte. Garuu Dandeetti Rabbii fuundura gufuun dhaabbatu waan hin jirreef akkaa fi haala fedhetti nama uumuu dandaâ€™a. Jalqaba Nabii Aadamiin abbaa fi haadha malee

biyyee irraa uume. Hawwaas dubartii malee dhiira qofarraa uume. Ammas, Dandeettiin Isaa guutuu akka taâ€™e ifa baasuf Iisaa (Iyyasuusin) abbaa malee haadha qofarraa uume. Namoota hafan immoo dhiiraa fi dubartii irraa uume. **â€œAkka kanatti Rabbiin waan fedhe uuma. Inni yeroo waan tokko murteesse, wanta saniin â€œTaâ€™iâ€• jechuuni qofa. Wanti sunis yoosu taâ€™ee argama.â€•**

Malaaykan dandeetti Rabbii Oltaâ€™aa erga ishiitti himee booda, hafuura itti afuufe biraa deeme. Hafuurri kuni gadaamessa ishii keessa yommuu seenu akkuma dubartoonni biroo ulfaaâ€™an ishiinis ni ulfoofte. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa yommuu namoota uumu sababa godha. Sababa saniin taâ€™i yoo jedhe sababni suni yoosu taâ€™ee argama. Fakkeenyaf, biyyeen uumama nabii Aadamitiif sababa ture. Dhangalaaâ€™an saalaa uumama namaatiif sababa. Dhangalaaâ€™an saalaa ofiin nama taâ€™uu waan hin dandeenyef Rabbiitu dhangalaaâ€™a saalaa kanarraa nama uuma. Haaluma kanaan hafuurri gara Mariyam seene uumama Iisaa (Iyyasuusiif) sababa taâ€™e. Kanaafu, Rabbiin hafuura kanarraa Iisaa uume. **â€œAkka kanatti Rabbiin waan fedhe uuma. Inni yeroo waan tokko murteesse, wanta saniin â€œTaâ€™iâ€• jechuuni qofa. Wanti sunis yoosu taâ€™ee argama.â€•**

Mariyam haala addaa kanaan erga ulfoofte booda ciniinsuun daâ€™aa itti dhufte. Ishiin dubartii amalaa fi amantiin beekkamtudha. Garuu haala raajii kanaan dhiira malee ulfaaâ€™un ishii kuni hawaasa keessatti salphinnaa fi qaani guddaa akka ishitti fidu garmalee dhiphatte. Ciniinsuu fi dhiphinna ishii kana Qurâ€™aanni haala kanaan nutti hima:

فَأَجَآءَهَا ٱلْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ قَالَتْ يَٰلَيْتَنِى مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا
وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾

â€œCiniinsuun gara jirma temiraa ishii maqse. Ishiinis â€œYaa badii kiyya! Odoo kana dura duâ€™ee waan dagatamaa taâ€™ee maal qabaa.â€• Jette.â€• Suuratu Mariyam 19:23

Rakkoon ciniinsuu gara muka temira akka deemtu ishii taasise. Duâ€™aaf garmalee hawwite. Sababni isaas, namoonni wanta ishiin isaanitti himtu waan hin amanneef maqaa ishii xureessu. Gaddaa fi dhiphinna ishii kana hirâ€™isuuf Malaaykan ishii gadii akkana jedhe itti lallabuun jajjabeesse: â€œ**Hin gaddin, dhugumatti Gooftaan kee jala keetti bishaan yaaâ€™u taasisee jira. Jirma temiraa gara keetti hurgufi, asheeta temira bilchaataa sirratti harcaasati. Nyaadhu dhugi, ijaanis itti gammadi. Nama tokko yoo argites, â€œDhugumatti ani Rahmaanif sooma qodhaa (nazrii) seene jira. Kanaafu, harâ€™a nama tokkoyyuu hin dubbisu.â€• Jedhiin.**â€• Suuratu Mariyam 19:24-26

Akka lugaatti sooma jechuun of qabuu waan taâ€™eef, asitti â€œdubbachuu irraa of qaba (nan sooma)â€• jechuu isaati. Qodhaa (nazrii) jechuun â€œwanta tokko nan hojjadhaâ€• jedhanii ofirratti dirqama gochuu fi waadaa seenudha. Mariyam dubbii kana akka jettu kan ajajamteef faayda guddaa waan qabuufi:

Namootatti dhufuun, â€œAni ilma kana raajiin (muâ€™jizaan) daâ€™eâ€• osoo jettee, eenyullee ishii hin dhugoomsu. Kanaafu, ishiin calâ€™isuun daaâ€™imni harkaa qabdu dubbachuun ragaa guddaa ishiif

taâ€™a. Daaâ€™imni ishii Iisaan reefu dhalate haasawuun wanta namoonni ishii yakkaniin ishirraa deebisa. Ishiinis akkuma jedhamte daaâ€™ima ofii fuute gara ummata ishii qajeelte. Yommu nama ishii dubbisuu barbaadu argitu, â€œRabbiif jedhee dubbachuu irraa of qabee jiraâ€• jettiin. Itti fufuun Qurâ€™aanni ni jedha:

﴿فَأَتَتْ بِهِۦ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُۥ ۖ قَالُوا۟ يَٰمَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾
يَٰٓأُخْتَ هَٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾﴾

â€œ**Ergasii isa baadhattee gara ummata ishii dhufte. Isaanis ni jedhan, â€œYaa Mariyam! Dhugumatti ati waan akkaan jabaatu fiddee jirta. Yaa obboleetti Haarun! abbaan kee nama badaa hin turre, haati teetis sagaagaltu hin turre.â€•** Suuratu Mariyam 19:27-28

Iisaan (Iyyasuus) siree daaâ€™imummaa keessaa yommuu dubbatu

Yommuu haalli Mariyamatti ulfaatu fi wanta namoonni jedhaniif garmalee gadditu**,** akka ummanni ishii daaâ€™imatti haasawaniif gara daaâ€™ima ishii Ä°isaatti akeekte. Qurâ€™aanni haala ishiiti fi ummataa akkana jechuun hima:

﴿فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا۟ كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِى ٱلْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾﴾

â€œ**Gara isaatti akeekte. Isaanis â€œAkkamitti daaâ€™ima siree daaâ€™imummaa keessa jiru dubbisnaa?â€• Jedhan.â€•** Rabbiinis Iisaan akka dubbatu ni taasise.

﴿وَمَكَرُوا۟ وَمَكَرَ ٱللَّهُ ۖ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلْمَٰكِرِينَ ﴿٥٤﴾ إِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَىٰٓ إِنِّى
مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَىَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟﴾

[Ä°isaanis] ni jedhe, â€œDhugumatti ani gabricha Rabbiiti. Inni kitaaba naaf kenneera. Nabiyyis na taasisee jira. Iddoo ani jiru hundattis nama barakaa qabu na taasisee jira. Salaataa fi zakaas hanga lubbuun jiru naaf dhaamee jira. Haadha tiyyaafis tola oolaa [na godhe]; of tuulaa hoongaâ€™aas na hin taasifne. Guyyaa ani dhaladhe, guyyaa ani duâ€™uu fi guyyaa ani kaafamus nageenyi ana irra jira.â€• Suuratu Mariyam 19:29-33

Dhugaan Yommuu Ifa bahu

Jechi jalqabaa Iisaan ilmi Mariyam dubbate, â€œ**Dhugumatti ani gabricha Rabbiiti.â€•** Kan jedhuudha. Ani ilma Rabbiiti hin jenne. Sababni isaas, Rabbiin Qulqullaaâ€™an Oltaâ€™e, Tokkicha shariika hin qabneedha. Niiti ykn ilma hin qabu. Nabii Iisaan (aleyh salaam) amaloota saddeetin of ibse. Jalqaba

gabricha Rabbii akka taâ€™e dubbate. Akka namoonni gooftaa gabbaramu isa hin godhanneef gabricha akka taâ€™e ni labse. Dhumarratti immoo wantoota sodaachisaa irraa Rabbiin nagaha isa baasudha. Kuni hundi gooftummaa Kiristaanonni itti maxxansan irraa inni qulqulluu akka taâ€™e kan agarsiisudha. Kana jechuun Iisaan (Iyyasuus) gooftaa gabbaramu (waaqefatamu) akka hin taane kan mulâ€™isuudha. Kanaafi, itti aanse Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿ذَٰلِكَ عِيسَى ٱبۡنُ مَرۡيَمَۚ قَوۡلَ ٱلۡحَقِّ ٱلَّذِي فِيهِ يَمۡتَرُونَ ٣٤ مَا كَانَ لِلَّهِ أَن يَتَّخِذَ مِن وَلَدٖۖ سُبۡحَٰنَهُۥٓۚ إِذَا قَضَىٰٓ أَمۡرٗا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ٣٥﴾

â€œ**Suni Ä°isaa ilma Mariyami- jecha dhugaa kan isaan isa keessatti shakkaniidha. Rabbiif ilma taasifachuun hin malu. Inni qulqullaaâ€™e. Yeroo dhimma tokko murteesse, wanti Inni jedhu, â€œTaâ€™iâ€• jechuu qofa; innis yoosuu taâ€™a.â€•** Suuratu Mariyam 19:34-35

Kana jechuun amaloota saddeettan darbaniin kan ibsamee Ä°isaa ilma Mariyami. Jechi Iisaan yeroo daaâ€™imummaa isaa dubbate suni **jecha dhugaa** shakkii wayiitu hin qabneedha. Kuni odeefannoo dhugaa Iisaan dubbate Rabbiin himeedha. Rabbiin caalaa eenyullee dhugaa kan dubbatu hin jiru. Faallaa wanta Iisaan yeroo daaâ€™imummaa dubbate jedhamu hundi kijiba taâ€™uun dhibbaan dhibbaatti kan jala murameedha. â€œIisaan ilma Gooftaati, iisaan gooftaadha, gooftaa keessaa sadaffaadha.â€• wanti Jedhamu hundi kijibaa fi hundee kan hin qabneedha.

Iisaan â€• **Ani gabricha Rabbii**tiâ€• jedhee labsuun makluuqa (uumamaa) akka taâ€™e agarsiisa. Gooftaan wanta hundaa kan uumuu fi bulchuudha. Wantoonni Isaa gad jiran hundi uumamtootaa fi gabroota Isaati. Iisaan akkuma namni kamu nyaata nyaatu ni nyaata, ni dhuga, ni rafa. Amala gooftummaa homaatu hin qabu. Rabbiin hin dhalanne, ilmoos hin qabu, hin nyaatu, hin dhugu, hin rafu, yeroo hundaa jiraatadha, waan hundaa irratti dandaâ€™aadha.

Iisaan (aleyh salaam) immoo kan dhalateedha, ni dhuga, ni rafa, amaloota namaa biroo ni qaba. Kanaafu, Iisaan nama waan taâ€™eef Gooftaa gabbaramu ykn waaqefatamu taâ€™uu hin dandaâ€™u. Inni Nabiyyi fi Ergamaa Rabbii gara ilmaan Israaâ€™il ergameedha.

â€œkan isaan isa keessatti shakkaniidhaâ€• kana jechuun dhugaan ifaa, â€œIisaan gabricha Rabbii fi Ergamaa Isaaâ€• taâ€™ee osoo jiruu waaâ€™ee isaa ilaalchise ni shakku, wal mormu.

Ammas warroota Iisaan ilma Gooftaati jedhan akkana jechuun deebii itti deebisa: â€œ**Rabbiif ilma taasifachuun hin malu. Inni qulqullaaâ€™e.â€•** Kana jechuun Rabbiif gonkumaa ilmi hin maluuf. Sababni isaas, Rabbiin Dureessa, Faarfamaa fi Mootiidha. Namni dadhabaa fi kan duâ€™uu waan taâ€™eef nama isa gargaaru barbaada. Kanaaf ilma argachuu fedha. Rabbiin immoo dadhabinnaa fi duâ€™a irraa qulqulluu kan taâ€™eedha. Kanaafu, ilma maal irraa godhaa? Rabbiin hanqinna kana hundarraa qulqullaaâ€™e, oltaâ€™e.

Akkasumas, ilmi sanyii abbaatii fi abbaa kan fakkaatudha. Kanaafu, Rabbiin Oltaâ€™aan ilma qaba jedhanii dubbachuun â€˜Rabbiin fakkaataa qabaâ€™ jedhanii dubbachuudha. Kuni kijiba guddaadha.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Tokkicha fakkaataa wayiitu hin qabneedha. Wanta tokko argamsiisu yoo fedhe, â€œTaâ€™iâ€• jechuuni qofa, wanti sunis yoosu taâ€™a. Rabbiin samii fi dachii fi wantoota isaan keessa jiran hunda kan uumee fi argamsiiseedha. Akkamitti wanti Inni uume ilma Isarraa bahuu taâ€™uu dandaâ€™aa? Namni rooboti (meeshaa sochoâ€™aa) yoo hojjate, â€œroobotin ilma isaatiâ€• jechuu dandeenyaa? Dhugumatti, Rabbiin ilma qabaachu irraa qulqullaaâ€™adha. Wantoonni Inni uume uumamtoota Isaa taâ€™uu malee ilmaan taâ€™uu hin dandaâ€™an. Sababni isaas, ilmi wanta tokko irraa kan baheedha. Rabbiin kanarraa qulqulluudha. Kanaafu, â€œRabbiin ilma qabaâ€• jedhanii dubbachuun kijiba guddaadha.

Kanaafi, Iisaan gabricha fi uumamaa akka taâ€™ee itti aansun akkana jechuun beeksisa:

وَإِنَّ ٱللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ ۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾

â€œ[Ä°isaanis], â€œDhugumatti Rabbiin Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessani. Kanaafu Isa qofa gabbaraa. Santu karaa qajeelaadha.â€• Jedhe.â€• Suuratu Mariyam 19:36

Kana jechuun kan nu uumee, suuraa keenya tolche, nu kunuunsu, nu tooâ€™atu fi dhimma keenya hunda harka qabu Rabbiidha. Kanaafu, Isa qofa gabbaraa. Isa qofaaf gadi jedhaa, kadhaa. Kuni karaa qajeelaa Isatti nama geessudha. Rabbiin qofa gabbaruun hojii qalbii, hojii qaamaa fi arrabaa waan of keessaa qabuuf karaa qajeeladha. Namni Rabbiin qofa yoo gabbare karaa jallataa hunda irraa ni eeggama, adabbi cimaa jalaa nagaha baha.
Qurâ€™aana keessatti, â€œ**Isaannan amananii, iimaana isaanii zulmiin walitti hin makin isaaniif tasgabbiitu jira. Isaanis qajeelfamoodha.**â€• (Suuraa Al-Anâ€™aam, Ayah 82) Kana jechuun namoonni dhugaan Rabbitti amanan, Isa qofa gabbaranii fi wantoota biraa Isa waliin hin gabbarre (hin waaqefanne), isaaniif tasgabbitu jira. Gara karaa qajeelatti kan qajeelfamaniidha. Jireenya tana keessatti zulmiin (miidhaan) guddaan namni tokko hojjatu, shirkiidha. Shirkii jechuun wanta tokko Rabbitti qindeessudha. Kanaafu, namoonni Iisaan gooftaadha, ilma gooftaati jedhan shirkii waan hojjataniif zulmii (miidhaa) guddaa raawwataa jiru. Miidhaa kana irraa yoo deebiâ€™anii Rabbi qofaaf harka kennan, tasgabbii fi qajeelinna argatu. Taâ€™uu baannan, Guyyaa Qiyaamaa dhimmichi gaabbi fi adabbii guddaa isaanitti fida. (Ilaali Qurâ€™aana suuratu Mariyam 19:37-39)

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala waaâ€™ee Iisaa (Iyyasuus) erga dubbate booda akkana jedha:

ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ ٱلْمُمْتَرِينَ ﴿٦٠﴾

â€œ**Haqni Gooftaa kee irraayyi, kanaafu shakkitoota irraa hin taâ€™in**.â€• Suuratu Aali-Imraan 3:60

Kitaaba wabii
The End of The World-fuul 316-324
Kitaabban Tafsiira: Tafsiira Saâ€™idiyy 573-4
Maâ€™aariju Tafkur wa daqaaâ€™uq tadabbur 7/460-464, Abdurahman Habanka

Date Created

April 24, 2019
Author
admin